

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-57>

УДК 657.24

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ДОКУМЕНТООБОРОТ» У ЗАКОНОДАВЧИХ АКТАХ І ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛАХ

DEFINITION OF THE TERM "DOCUMENT FLOW IN LEGISLATION AND LITERATURE

Пугаченко Ольга Борисівна

кандидат економічних наук, доцент,
Центральноукраїнський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2253-050X>

Зарудна Наталія Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9868-2278>

Кундеус Олександр Михайлович

кандидат економічних наук, доцент,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2944-2588>

Puhachenko Olha

Central Ukrainian National Technical University

Zarudna Nataliia

Western Ukrainian National University

Kundeus Oleksandr

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

У статті розглянуто визначення термінів «документооборот» і «документообіг» у 46 джерелах (5 – правовстановлюючі акти і 41 – літературне джерело). Дослідження базувалось на використанні загальнонаукових методів: системний, логічний, аналіз, індукція, дедукція, а також із використанням методів теоретичного узагальнення, класифікації і групування. З'ясовано, що до 19.07.2022 р. на законодавчому рівні визначення терміну «документооборот» було відсутнє та переважно використовувалось поняття «документообіг». У літературних джерелах також переважало використання терміну «документообіг» (90% досліджених джерел), проте розглядали його і як «процес», і як «систему», і як «шлях», і як «просування» тощо, проте, незважаючи на розмаїття використання інтерпретацій, зміст документообігу в 73% полягає саме у русі документів. Декларування в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначення терміну «документооборот» має покласти край щодо спірності й доречності його використання та встановити його зміст як рух первинних документів з моменту їх складання підприємством або одержання від інших підприємств до передавання на зберігання в архів після прийняття до обліку.

Ключові слова: документооборот, документообіг, законодавчі акти, літературні джерела, визначення терміну, трактування змісту, рух документів, роботи українських науковців.

The study of the conceptual and categorical apparatus was, is and will remain relevant and urgent. The purpose of the article is to study the interpretation of the term "document flow" in legislative acts and literary sources, as well as to analyze and summarize its essence and content in the works of Ukrainian scientists. The study is based on the application of general scientific methods: systematic, logical, analytical, induction, deduction, as well as the methods of theoretical generalization, classification and grouping; the results of the study are presented using the graphical method. The article analyzes the definitions of the terms "document flow" and "document circulation" in 46 sources (5 – legal acts and 41 – literary sources). It was found out that until 19.07.2022 there was no definition of the term "document flow" at the legislative level, it was used only in specialized regulatory documents on the organization of accounting, and the concept of "document flow" was used mainly. In the literature, the use of the term "document flow" also prevailed (90% of the studied sources),

but it was considered as a "process", and as a "system", and as a "path", and as a "promotion", etc., but despite the variety of interpretations, the content of document flow in 73% is the movement of documents. When interpreting the essence of the concept "document flow", its understanding as the movement of documents prevails (67%), although there is a definition as a system of preparation and processing of documents (33%). Declaration of the definition of the term "document flow" in the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" should put an end to the controversy and appropriateness of its use and establish its content as the movement of primary documents from the moment they are created by the company or received from other companies until they are transferred to the archive after being accepted for accounting. The practical significance of the research results lies in a thorough analysis of the nature and content of the terms "document flow" and "document circulation" in a significant number of sources of predecessor researchers, which will allow future scholars to use the results already obtained by the authors of this work.

Keywords: document flow, document management, legislative acts, literary sources, definition of the term, interpretation of the content, workflow, works of Ukrainian scholars.

Постановка проблеми. Документальне забезпечення будь-якого процесу має надзвичайно важливе значення, адже, у підсумку, саме документи є підставою для підтвердження фактів і мають доказову силу. Особливо важливо це розуміти при організації обліку, адже підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є саме первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного й аналітичного обліку та узагальнюється у звітності. Тобто, саме первинні документи (документи, які містять відомості про господарську операцію), є першоджерелом, основою всього уявлення про діяльність підприємства, формують його репутацію та діловий імідж і, як правило, підвищують інвестиційну привабливість.

Для отримання достовірної і повної економічної інформації про діяльність підприємства необхідно використовувати не лише обліково-економічні дані, а й установчу, технологічну, технічну, конструкторську та іншу документацію. При цьому, робота з усім масивом документів передбачає якісну її організацію, що включає й організацію документообороту.

Статтею 8 «Організація бухгалтерського обліку на підприємстві» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що підприємство самостійно затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, проте саме визначення терміну «документооборот» було надано лише 19.07.2022 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пов'язані з документальним забезпеченням господарських операцій в обліку

завжди цікавили науковців і практиків. Так, етимологія термінів «документообіг» і «документооборот» досліджувалась у роботах [6, с. 81–82; 8, с. 16–19]; Бугайчук К. стверджує, що документальне забезпечення відбувається з метою вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень, а також досягнення інших цілей публічного адміністрування [1, с. 110]; Жиглей І. й Лайчук С. наводять напрямки раціоналізації документообігу під час організації бухгалтерського обліку, визначають наслідки неправильно організованого документообігу на підприємстві, підкреслюють збільшення ролі держави в регулюванні інформаційно-документальних відносин в Україні та вирізняють основні принципи, завдання, переваги й недоліки електронного документообігу [3]; Зарудна Н., Кундеус О. та Яковець Т. наполягають на необхідності розробки «Положення про документування та документообіг» при організації облікового процесу та нормативно-правовому забезпеченні підприємницької діяльності [4, с. 42–45]; Коваль Н. запевняє, що первинні облікові документи є основою документообігу та обліково-інформаційного забезпечення підприємства, саме за їх обробки створюються облікові регістри та виникає інший вид документообігу – документообіг облікових реєстрів, а тому вважається, що первинний документообіг є початковою ланкою організації документообігу [5, с. 96]; Королюк Т., Кравчук Н. і Карп І. вивчаючи сутність і значення документообігу встановили, що від правильного вибору способу роботи з документами залежить успіх будь-якого господарюючого суб'єкта та що він є основою інформаційної системи управління підприємством [6]; Крутова А. й Янчев А. пропонують напрямки вирішення проблем оцінювання якості формування інформаційних ресурсів у процесі документування та якісну оцінку документування електронної

економічної діяльності через систему показників ефективності, а також розробили концепцію контролю якості процесу документообігу в електронній економічній діяльності [7]; Недошитко І. та Патряк О. окреслили цінності електронного документообігу для бізнесу та сформулювали його переваги в умовах сучасних викликів цифрової трансформації та глобалізаційних процесів [10]; Правдюк Н., Коваль Л. і Коваль О. наголошують на важливості документування і документообігу при організації процесу формування облікової інформації для прийняття управлінських рішень [11, с. 68–69]; Пугаченко О. та Фоміна Т. узагальнили визначення поняття «документальне забезпечення» в літературних джерелах [16, с. 239]; Янчев А. на рівні докторської дисертації дослідив організаційно-методологічні положення електронного документування в системі бухгалтерського обліку [18].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень сутності термінів «документообіг» і «документооборот», все ще залишається ряд невизначених питань. Невирішеною частиною загальної проблеми, у тому числі, залишається відсутність аналізу поглядів дослідників-попередників різних періодів і напрямків, галузей науки і сфер діяльності на економічну сутність терміну «документооборот» та його зміст.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження трактування терміну «документооборот» у законодавчих актах і літературних джерелах, а також аналіз та узагальнення його сутності й змісту в роботах українських науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено, що відповідальність за забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи. Враховуючи значну відповідальність власників і працівників підприємства за організацію

документального забезпечення, визначення терміну «документооборот» – рух первинних документів з моменту їх складання підприємством або одержання від інших підприємств до передавання на зберігання в архів після прийняття до обліку [12], було задекларовано лише з 19.07.2022 р.

Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [14], передбачено окремий розділ 5 «Організація документообороту», проте саме визначення терміну «документооборот» не наводиться.

У ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять» [9], документообіг визначається як рух службових документів в установі від дати їхнього створення чи одержання до дати завершення виконання або надсилання.

Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях встановлюють, що документообіг в установі – рух службових документів з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення [15].

Стаття 9 «Електронний документообіг» Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», визначає електронний документообіг (обіг електронних документів) як сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів. Порядок електронного документообігу визначається державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності згідно з законодавством [13].

Отже, у законодавстві України переважає використання терміну «документообіг». У монографії [8, с. 17–18] для обґрунтування використання правильного кореня у дефініціях «документообіг» й «документооборот», було проаналізовано два терміни – «обіг» та «оборот», і тому автори вважають, що більш доцільно використовувати усталене в українській практиці поняття «документообіг», адже даний процес не є круговим, кожен документ створюється, проходить відповідні етапи обробки і спрямовується або в архів на зберігання, або ж зовнішнім контрагентам підприємства.

Таблиця 1

**Визначення термінів «документооборот» і «документообіг»
у різних літературних джерелах**

Автор	Визначення терміну	Джерело
Документообіг		
Бруханський Р.	Впорядкований процес руху документів і виконання різноманітних облікових процедур з моменту їх отримання (створення) до моменту передачі в архів	Вступ до спеціальності : навчально-методичний посібник (для студентів спеціальності «Облік і оподаткування»). Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 60
Бугайчук К.	Рух документів з моменту їх створення або отримання до завершення виконання, відправлення, знищення або передавання до архіву	Документальне забезпечення публічного адміністрування в органах Національної поліції. Підприємство, господарство і право. 2019. № 9. С. 109
Бутинець Т.	Організована система створення, перевірки, обробки і реєстрації всіх бухгалтерських документів від моменту їх складання до передачі в архів після запису в облікових регістрах	Документування в системі бухгалтерського обліку: теорія і методологія : Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Ін-т аграр. економіки УААН. 2001. С. 8
Величкевич М., Мітрофан Н., Кунанець Н.	Система, що матеріалізує процеси збирання, перетворення, зберігання інформації, а також процеси управління: підготовку та прийняття рішень, контроль за їх виконанням	Електронний документообіг, тенденції та перспективи. Вісник «Національного університету Львівська політехніка. 2010. № 689. С. 53
Карпенко М.		Електронний документообіг у професійній діяльності : конспект лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. С. 32
Вороня Н., Чернишова Н., Альошкіна Н.	Рух службових документів на підприємстві з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення. Документообіг уключає приймання документів, їх попередній розгляд, реєстрацію, передачу та виконання, контроль за виконанням, а також опрацювання та відправлення вихідних документів	Організація документообігу на підприємстві. Factor / Податки & бухоблік. 2016. Грудень, № 102. URL: https://i.factor.ua/ukr/
Гордієнко Л.	Рух документів з моменту їх утворення або отримання до завершення виконання і архівування	Документування витрат незавершеного виробництва на пивоварному підприємстві. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2015. Вип. 1. С. 82
Давидюк Т., Манойленко О., Ломаченко Т., Резніченко А.	Шлях руху документів через всі стадії обробки, починаючи з моменту виписки і закінчуючи здачею на зберігання в архів	Бухгалтерський облік : навч. посібник. Харків: Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 152
Дрозд І., Фоміна Т.	Шлях, який проходить документ з моменту його створення до здавання в архів	Покращення внутрішнього контролю підприємств олійножирової галузі шляхом ефективної організації документообігу. Облік і фінанси АПК. 2005. № 11 (13). С. 125

Продовження Таблиці 1

Автор	Визначення терміну	Джерело
Дудкіна О., Лясковський Т.	Рух документів в установі з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення, тобто повний цикл життя всіх документів в установі до передачі їх до архіву або на знищення	Удосконалення організації документообігу в державному органі. Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. Суми: СумДУ, 2015. С. 475
Дунда С., Побережна М.	Рух документів в організації з моменту їх створення або отримання до завершення виконання або відправлення	Адміністративний менеджмент : Конспект лекцій. К.: НУХТ, 2013. С. 104-105
Жиглей І., Лайчук С.	Інформаційна діяльність суб'єктів інформаційних відносин, що реалізується шляхом виконання певних дій над документами	Раціоналізація документообігу під час організації бухгалтерського обліку. <i>Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу</i> . 2020. Вип. 1 (45). С. 17-23
Застрожнікова І.	Система, яка втілить процеси зберігання, перетворення, збирання інформації, а ще допоможе реалізувати такі процеси управління, як: підготовка, прийняття та контроль за виконанням рішень	Електронний документообіг у сфері освіти. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. Вип. 3. С. 104
Зарудна Н., Кундеус О., Яковець Т.	Рух документів з миті їх створення або отримання до надсилання або передачі їх на зберігання до архіву	Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності : Навчальний посібник. Тернопіль: ТАЙП, 2016. С. 42
Золотарьова І., Бутова Р.	Рух документів на підприємстві (в організації) з моменту їхнього створення або одержання до: а) завершення виконання; б) відправлення адресатові; в) передачі в архів	Автоматизація документообігу. Навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. С. 7
Іванова Т., Піддубна Л.	Рух документів в організації з моменту їх створення або отримання і до завершення виконання або відправлення	Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування: Підручник. К. 2007 С. 340
Карпушенко М.		Організація обліку : навч. посібник. Х.: ХНАМГ, 2011. С. 48
Рожельюк В., Денчук П.	Впорядкований процес руху документів і виконання різноманітних облікових процедур з моменту їх отримання (створення) до моменту передачі в архів	Організація документообігу як основного інструмента забезпечення функціонування ефективної системи комунікації на переробному підприємстві. Сталий розвиток економіки. 2014. № 2. С. 114
Ковальчук Т., Никифорак І.	Рух документів від моменту складання на даному підприємстві або одержання від інших підприємств до здачі в архів після їх обробки та систематизації	Облік і аудит : навч. посібник ; за ред. Т.М. Ковальчук. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 173
Корж А.	Рух документів в установі, організації, структурі з часу їх створення чи отримання до завершення чи відправлення адресатові	Документознавство. Зразки документів право-ділової сфери : навч. посібник К.: КНТ, 2007. С. 16

Продовження Таблиці 1

Автор	Визначення терміну	Джерело
Корнійчук К.	Процес руху електронного документу впродовж його життєвого циклу	Формування системи електронного документообігу в транспортному комплексі України : Дис. ... канд. наук із соц. ком. / 27.00.02, НАН України, 2019. С. 51
Королюк Т., Кравчук Н, Карп І.	Переміщення документів у просторі та часі на всіх етапах функціонування господарюючого суб'єкта з метою ефективного управління та взаємодії із зовнішнім середовищем	Стан та тенденції розвитку організації документообігу в інформаційній системі управління підприємством. Галицький економічний вісник. 2020. Том 6. № 67. С. 82
Кузуб М., Радченко Д.	Процес який починається з моменту створення бухгалтерського документа чи отримання його від інших структур, до здачі цього документа в архів	Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку. Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою держави, регіону, суб'єктів господарювання – міждисциплінарний підхід: матеріали VII міжнар. наук.-практ. інтернет конф. для здобувачів вищ. освіти і молодих науковців, Харків, 15 листопада 2018 р. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018. С. 219
Легенчук С., Вольська К., Вакун О.	Рух документів з моменту їх створення до передачі в архів або ж контрагентам	Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід : монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2016. С. 18
Максімова В.	Шлях, який проходять бухгалтерські документи від моменту складання до решти в архів	Бухгалтерський облік : Підручник для студентів ВНЗ. Одеса: ОНЕУ, 2012. С. 160
Малиновський В.	Сукупність взаємопов'язаних процедур, які забезпечують рух документів в установі з моменту їх створення чи надходження й до завершення виконання чи відправки	Державне управління : навч. посібник. 2-ге вид, допов. та перероб. – К.: Атіка, 2003. С. 121
Молчанова Т.	Рух документів в процесі їх оперативного використання і бухгалтерського опрацювання з моменту складання або одержання від інших підприємств і організацій до передачі на зберігання в архів після запису в облікові реєстри	Облік і звітність : посібник для самостійного вивчення предмету. Дніпро: ДЦПТО ДСЗ. URL: https://cpto.dp.ua/oblik/page2.html
Остапенко Ю., Шипілова О., Ткаченко Ю.	Рух документів на підприємстві від моменту їх створення або отримання до завершення виконання, відправлення або передачі до архіву	Інноваційні методи удосконалення документообігу на підприємстві. Вісник СНТ ННІ Бізнесу і менеджменту ХНТУСГ. 2020. Вип. 2. С. 65
Офіційний сайт «Нова пошта»	Інформація у вигляді документів, яка надходить в компанію ззовні (рахунки, акти, товарні накладні), створена для потреб організації (правила внутрішнього розпорядку, посадові інструкції, корпоративні правила) або для зовнішнього надсилання клієнту, податковій та ін.	Нова пошта – школа бізнесу URL: https://online.novaposhta

Продовження Таблиці 1

Автор	Визначення терміну	Джерело
Попчук О.	Проходження документів в установі з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення (згідно Типової інструкції з діловодства)	Документне забезпечення управлінської діяльності організацій : навч.-метод. посіб. Рівне: Рівнен. держ. гуманітар. ун-т., 2012. С. 16
Правдюк Н., Коваль Л., Коваль О.	Рух документів в установі від моменту їх складання чи отримання до передачі їх до архіву	Організація процесу формування облікової інформації для прийняття управлінських рішень: теорія, методологія, практика : Монографія. К.: «Центр учбової літератури», 2021. С. 69
Прокопець Л.	Рух документів в організації з моменту їх отримання чи утворення до завершення виконання чи відправки	Діловодство як складова управлінської діяльності. Економіка та держава. 2017. № 4. С. 62
Садовська І., Божидарнік Т., Нагірська К.	Рух документів від моменту їх складання (або одержання від інших підприємств, організацій), опрацювання і використання за призначенням у визначений період часу і до передачі в архів	Бухгалтерський облік : навчальний посібник для вищої школи. К.: Центр учбової літератури, 2013. С. 157
Спрінсян В.	Рух документів з моменту їхнього створення або отримання до завершення виконання, відправлення або здачі в справу	Управління документообігом як складовою документального менеджменту. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2014. № 1. С. 53
Царьова І.	Комплекс робіт із документами, укладеними чи отриманими установою або організацією: прийняття, розподіл, реєстрація, контроль за виконанням, формування справ, зберігання й використання документації, рух документованої інформації між інстанціями	Юридичне документознавство : навчальний посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 157
Шебаніна О., Клочан В., Клочан І. та ін.	Рух службових документів з часу їх створення або одержання суб'єктом документального забезпечення управління до часу завершення виконання, надсилання або знищення	Електронний документообіг : Конспект лекцій. Миколаївський національний аграрний університет, 2021. С. 6
Матвієнко О., Цивін М.		Основи організації електронного документообігу: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 9
Документооборот		
Бруханський Р.	Рух документів від моменту складання або одержання їх від інших організацій до використання для бухгалтерських записів і передачі в архів	Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 106
Грабова Н.	Рух документів в процесі їх оперативного використання і бухгалтерського опрацювання з моменту складання або одержання від інших підприємств і організацій до передачі на зберігання в архів після запису в облікові реєстри	Теорія бухгалтерського обліку : Навч. посібник ; за ред. М.В. Кужельного. 6-те вид. К.: А.С.К., 2001. С. 162

Продовження Таблиці 1

Автор	Визначення терміну	Джерело
Корягін М.	Система складання й опрацювання документів, яка б забезпечувала прискорення руху документів в процесі їх оперативного використання і бухгалтерського опрацювання з моменту складання або одержання від інших підприємств і організацій до передачі на зберігання в архів після запису в обліковій реєстри	Презентація з дисципліни «Бухгалтерський облік» / Тема 5 «Первинне спостереження. Документація і інвентаризація як елементи методу бухгалтерського обліку». Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2020. С. 19. URL: http://econom.lnu.edu.ua
Документооборот або документообіг		
Лишиленко О.	Процес від складання бухгалтерського документа або отримання документа від іншого підприємства, до його здачі в архів	Бухгалтерський облік : Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Вид-во «Центр учбової літератури», 2011. С. 141

Джерело: розроблено авторами

Оскільки до 19.07.2022 р. на законодавчому рівні визначення терміну «документооборот» прийнято не було, а переважна більшість авторів використовували поняття «документообіг», це породжувало різність трактувань у фаховій і науковій літературі (Таблиця 1).

Отже, проведене нами дослідження визначення термінів «документооборот» і «документообіг» у 41 літературному джерелі, дозволяє зробити наступні проміжні висновки:

– у переважній кількості джерел (37, тобто 90%) наводиться визначення терміну «документообіг»; у 3 джерелах, тобто 7,5% – поняття «документооборот»; лише в 1 джерелі (2,5%) вказується «документооборот або документообіг»;

– Лишиленко О. із досліджених джерел, єдина вказує, що «процес від складання бухгалтерського документа або отримання документа від іншого підприємства, до його здачі в архів називається документооборотом або документообігом»;

– Бруханський Р. наводить визначення і «документообороту», і «документообігу»: в 2016 р. у підручнику «Бухгалтерський облік» – «документооборотом називають рух документів від моменту складання або одержання їх від інших організацій до використання для бухгалтерських записів і передачі в архів»; у 2017 р. в навчально-методичному посібнику «Вступ до спеціальності» – «документообіг – це впорядкований процес руху документів і виконання різноманітних облікових процедур з моменту їх отримання (створення) до моменту передачі в архів».

Надаючи визначення терміну «документообіг» деякі дослідники використовують уточнення: «на підприємстві» (наприклад, Остапенко Ю., Шипілова О., Ткаченко Ю.); «в організації» (наприклад, Дунда С., Побережна М., Прокопець Л.); «в установі» (наприклад, Правдюк Н., Коваль Л., Коваль О.).

Короліук Т., Кравчук Н. і Карп І. визначаючи поняття «документообіг» трактують його і як «рух документів у просторі й часі» [6, с. 79], і як «переміщення документів у просторі та часі» [6, с. 82]. Величків М., Мітрофан Н. і Кунанець Н. абсолютно тотожно розглядають поняття «документообіг в державі» [2, с. 44] і «документообіг в установі» [2, с. 53].

У таблиці 2 згруповано погляди авторів за ключовим змістом у визначенні термінів.

Так, із визначення терміну «документообіг», що представлено у 37 літературних джерелах:

– у 16 джерелах він трактується як «рух документів», а ще у 3 – «рух службових документів», тобто у більше, ніж половині (51%);

– у 5 джерелах – як процес («процес руху», «впорядкований процес руху», «процес який починається з моменту створення бухгалтерського документа»), тобто $\approx 14\%$;

– у 4 джерелах – як система («система, що матеріалізує процеси», «система, яка втілює процеси зберігання, перетворення, збирання інформації», «організована система») – 11%;

– у 3 джерелах – як шлях («шлях, який проходять документи», «шлях руху документів») – 8%;

Таблиця 2

**Узагальнення змісту визначення термінів «документооборот» і «документообіг»
у різних літературних джерелах**

Зміст	Автор	Рік
Документообіг		
Рух документів	Іванова Т., Піддубна Л.	2007
	Корж А.	
	Золотарьова І., Бутова Р.	2008
	Дунда С., Побережна М.	2013
	Садовська І., Божидарнік Т., Нагірська К.	
	Спрінсян В.	2014
	Гордієнко Л.	2015
	Дудкіна О., Лясковський Т.	
	Зарудна Н., Кундеус О., Яковець Т.	2016
	Легенчук С., Вольська К., Вакун О.	
	Прокопець Л.	2017
	Бугайчук К.	2019
	Молчанова Т.	
	Ковальчук Т., Никифорак І.	2020
	Остапенко Ю., Шипілова О., Ткаченко Ю.	
Правдюк Н., Коваль Л., Коваль О.	2021	
Рух службових документів	Матвієнко О., Цивін М.	2008
	Вороная Н., Чернишова Н., Альошкіна Н.	2016
	Шебаніна О., Клочан В., Клочан І. та ін.	2021
Процес руху	Корнійчук К.	2019
Впорядкований процес руху документів	Карпушенко М.	2011
	Рожелюк В., Денчук П.	2014
	Бруханський Р.	2017
Процес який починається з моменту створення бухгалтерського документа	Кузуб М., Радченко Д.	2018
Сукупність взаємопов'язаних процедур, які забезпечують рух документів	Малиновський В.	2003
Проходження документів	Попчук О.	2012
Шлях, який проходять документи	Дрозд І., Фоміна Т.	2005
	Максімова В.	2012
Шлях руху документів	Давидюк Т., Манойленко О., Ломаченко Т., Резніченко А.	2016
Переміщення документів у просторі та часі	Короліук Т., Кравчук Н, Карп І.	2020
Система, що матеріалізує процеси	Величкевич М., Мітрофан Н., Кунанець Н.	2010
	Карпенко М.	2020
Система, яка втілить процеси зберігання, перетворення, збирання інформації	Застрожнікова І.	2020
Організована система	Бутинець Т.	2001
Інформаційна діяльність суб'єктів інформаційних відносин	Жиглей І., Лайчук С.	2020
Комплекс робіт із документами	Царьова І.	2017
Інформація у вигляді документів	Офіційний сайт «Нова пошта»	2023
Документооборот		
Рух документів	Грабова Н.	2001
	Бруханський Р.	2016
Система складання й опрацювання документів	Корягін М.	2020

Джерело: розроблено авторами

– 2 джерелах – як «проходження документів» та «переміщення документів у просторі та часі» – 5%;

– 4 джерелах – інші поодинокі визначення, як «сукупність взаємопов'язаних процедур, які забезпечують рух документів», «інформаційна діяльність суб'єктів інформаційних відносин», «комплекс робіт із документами», «інформація у вигляді документів», що становить 11%.

Крім того, слово «рух» у різних інтерпретаціях і словосполученнях зустрічається у 27 джерелах, тобто у 73%, що свідчить про переважність його використання при трактуванні сутності терміну «документообіг».

У визначенні терміну «документооборот», що представлено у 3 літературних джерелах, у 2 з них використовується формулювання «рух документів», тобто у 67% та в 1 – «система складання й опрацювання документів» (33%).

Ми погоджуємось з думкою, що документообіг не існує відокремлено від системи управління підприємством, він є ключовим елементом ефективної управлінської системи на підприємстві [6, с. 80]. При цьому, продовжуємо наполягати, що побудова раціональної системи документообороту пов'язана як із вибором найкоротших шляхів просування первинної документації від місця її створення до місць опрацювання, так і з визначенням змісту й центрів використання результатної інформації та зі встановленням найкоротших шляхів передачі результативної інформації до центрів її використання [17, с. 221].

На наш погляд, використання в бухгалтерському обліку поняття «документообіг», після декларування в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» терміну «документооборот», є некоректним і недоречним. Тому, ми вважаємо, що документооборот – це рух первинних документів з моменту їх складання підприємством або одержання від інших підприємств до передавання на зберігання в архів після прийняття до обліку.

Висновки. До 19.07.2022 р. на законодавчому рівні визначення терміну «документооборот» було відсутнє, а в літературних джерелах його розглядали з різних точок зору, в залежності від напрямків дослідження, галузі знань, сфери функціонування й особливостей

діяльності підприємств та конкретних об'єктів обліку.

Проведений аналіз 46 джерелах (5 – правовстановлюючі акти і 41 – літературне джерело), дозволив з'ясувати, що у законодавчих актах переважно використовувалось поняття «документообіг» та лише у профільних нормативних документах з організації бухгалтерського обліку застосовували термін «документооборот». У літературних джерелах також спостерігається переважне використання терміну «документообіг» (у 37 джерелах, тобто 90%), у 3 джерелах, тобто 7,5% наводиться поняття «документооборот» і лише в 1 джерелі (2,5%) вказується «документооборот або документообіг».

Визначення сутності терміну «документообіг» неоднозначне, хоча переважна більшість авторів і розглядає його як «рух», при цьому має місце і використання таких понять, як: «процес», «система», «шлях», «просування» тощо. При цьому, за змістом у різних трактуваннях і словосполученнях зміст документообігу полягає саме у русі документів, що підтверджено у 27 джерелах, тобто у 73% із досліджених.

У трактуванні суті поняття «документооборот» також переважає його розуміння як руху документів (67%), хоча і є визначення як системи складання й опрацювання документів (33%).

Прийняття на законодавчому рівні у профільному правовстановлюючому акті – Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначення терміну «документооборот» має покласти край щодо спірності та доречності його використання.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у ґрунтовному аналізі сутності і змісту термінів «документообіг» і «документооборот» у значній кількості джерел дослідників-попередників, що дозволить майбутнім науковцям використовувати вже отримані результати авторами цієї роботи.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються нам у розробці графіків документообороту за окремими процесами і виробничими циклами для вдосконалення організації бухгалтерського обліку на підприємствах різних галузей економіки з урахуванням особливостей їх функціонування і специфіки діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бугайчук К. Документальне забезпечення публічного адміністрування в органах Національної поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 109–115.
2. Величкевич М. Б., Мітрофан Н. В., Кунанець Н. Е. Електронний документообіг, тенденції та перспективи. *Вісник «Національного університету Львівська політехніка*. 2010. № 689. С. 44–53.
3. Жиглей І. В., Лайчук С. М. Раціоналізація документообігу під час організації бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 1 (45). С. 17–23.
4. Зарудна Н. Я., Кундеус О. М., Яковець Т. А. Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності : Навчальний посібник. Тернопіль : ТАЙП, 2016. 283 с.
5. Коваль Н. І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93–105.
6. Королюк Т., Кравчук Н, Карп І. Стан та тенденції розвитку організації документообігу в інформаційній системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 6. № 67. С. 79–89.
7. Крутова А. С., Янчев А. В. Контроль якості процесу документування в електронній економічній діяльності. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2017. № 2 (80). С. 109–116.
8. Легенчук С. Ф., Вольська К. О., Вакун О. В. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2016. 228 с.
9. Національний стандарт України «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять» (ДСТУ 2732:2004) : Наказ Держспоживстандарту України від 28 трав. 2004 р. № 97. URL: [https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004\(1\).pdf](https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004(1).pdf) (дата звернення: 23.01.2023).
10. Недошитко І., Патряк О. Електронний документообіг та його цінність для бізнесу. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2022. № 5 (2). С. 368–379.
11. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Організація процесу формування облікової інформації для прийняття управлінських рішень: теорія, методологія, практика : Монографія. К.: «Центр учбової літератури», 2021. 492 с.
12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 23.01.2023).
13. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 23.01.2023).
14. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ М-ва фінансів України від 24 трав. 1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 23.01.2023).
15. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Наказ М-ва юстиції України від 18 черв. 2015 р. № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15/conv#Text> (дата звернення 23.01.2023).
16. Пугаченко О. Б., Фоміна Т. В. Документальне забезпечення внутрішнього контролю операцій з оборотними активами. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. № 4 (37). С. 236–250.
17. Пугаченко О. Б. Організаційні проблеми та можливості поглиблення взаємозв'язку функції обліку з іншими функціями управління процесами сфери матеріального забезпечення. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки*. 2010. № 3 (53). Ч. 2. С. 218–222.
18. Янчев А. В. Організаційно-методологічні положення електронного документування в системі бухгалтерського обліку : Автореф. дис... д-ра екон. наук / 08.00.09. Жит. держ. технол. ун-т. Житомир, 2015. 38 с.

REFERENCES:

1. Buhaichuk, K. (2019). Dokumentalne zabezpechennia publicznego administruvannia v orhanakh Natsionalnoi politsii [Documentary support of public administration in the bodies of the National Police]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 9, 109–115. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.18>. [in Ukrainian].
2. Velychkevych, M. B., Mitrofan, N. V., & Kunanets, N. . (2010). Elektronnyi dokumentoobih, tendentsii ta perspektyvy [Electronic document circulation, trends and perspectives]. *Visnyk «Natsionalnoho universytetu Lvivska politekhnika*, 689, 44–53. Retrieved from <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/20146> [in Ukrainian].
3. Zhyhlei, I. V., & Laichuk, S. . (2020). Ratsionalizatsiia dokumentoobihu pid chas orhanizatsii bukhhalterskoho obliku [Rationalization of document flow during the organization of accounting]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 1 (45), 17–23. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-1\(45\)-17-23](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-1(45)-17-23) [in Ukrainian].

4. Zarudna, N. Ia., Kundeus, O. M., & Yakovets, T. A. (2016) *Oblik ta normatyvno-pravove zabezpechennia pidpriemnytskoi diialnosti* [Accounting and legal support of entrepreneurial activity]. Ternopil: TAIP. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/29421/1/%...%BA.pdf> [in Ukrainian].
5. Koval, N. I. (2017). *Sutnist vyrobnychychk zapasiv yak ekonomichnoi katehorii: oblikovy ta upravlinski aspekty* [The essence of production stocks as an economic category: accounting and management aspects]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 7, 93–105. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_7_11. [in Ukrainian].
6. Koroliuk, T., Kravchuk, N., & Karp, I. (2020). *Stan ta tendentsii rozvytku orhanizatsii dokumentoobihu v informatsiinii systemi upravlinnia pidpriemstvom* [State and development trends of the organization of document circulation in the information system of enterprise management]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*, 6, 67. 79–89. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.079 [in Ukrainian].
7. Krutova, A. S., & Yanchev, A. V. (2017) *Kontrol yakosti protsesu dokumentuvannia v elektronii ekonomichni diialnosti* [Quality control of the documentation process in electronic economic activity]. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky*, 2 (80), 109–116. Retrieved from <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/106392/101517.pdf> [in Ukrainian].
8. Lehenchuk, S. F., Volska, K. O., & Vakun, O. V. (2016) *Dokumentuvannia v bukhhalterskomu obliku: protsesnyi pidkhid* [Documentation in accounting: a process approach]. Ivano-Frankivsk: Vydavets Kushnir H.M. Retrieved from <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2567/%...%8F.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
9. *Natsionalnyi standart Ukrainy «Dilovodstvo y arkhivna sprava. Terminy ta vyznachennia poniat» (DSTU 2732:2004) : Nakaz Derzhspozhyvstandartu Ukrainy № 97 vid 28.05.2004 r.* [National standard of Ukraine "Book-keeping and archival affairs. Terms and definitions of concepts" (DSTU 2732:2004) from 25th May 2004, № 97]. Available at: [https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004\(1\).pdf](https://vn.court.gov.ua/userfiles/27_2732-2004(1).pdf) (accessed 23 January 2023) [in Ukrainian].
10. Nedoshytko, I., & Patriak, O. (2022) *Elektronnyi dokumentoobih ta yoho tsinnist dlia biznesu* [Electronic document management and its value for business]. *Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnologii v sotsiokulturnii sferi*, 5 (2), 368–379. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.5.2.2022.270142> [in Ukrainian].
11. Pravdiuk, N. L., Koval, L. V., & Koval, O. V. (2021) *Orhanizatsiia protsesu formuvannia oblikovoi informatsii dlia pryiniattia upravlinskykh rishen: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Organization of the process of forming accounting information for management decision-making: theory, methodology, practice]. Kyiv: «Tsentri uchbovoi literatury». Retrieved from <http://repository.vsau.org/getfile.php/30141.pdf> [in Ukrainian].
12. *Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini : Zakon Ukrainy № 996-XIV vid 16.07.1999 r.* [On accounting and financial reporting in Ukraine from 16th July 1999, № 996-XIV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed 23 January 2023) [in Ukrainian].
13. *Pro elektronni dokumenty ta elektronnyi dokumentoobih : Zakon Ukrainy № 851-IV vid 22.05.2003 r.* [On electronic documents and electronic document circulation from 22th May 22 2003, № 851-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (accessed 23 January 2023) [in Ukrainian].
14. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dokumentalne zabezpechennia zapysiv u bukhhalterskomu obliku : Nakaz MFU № 88 vid 24.05.1995 r.* [On the approval of the Regulation on documentary support of records in accounting from 24th May 1995, № 88.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (accessed 23 January 2023) [in Ukrainian].
15. *Pro zatverdzhennia Pravyl orhanizatsii dilovodstva ta arkhivnoho zberihannia dokumentiv u derzhavnykh orhanakh, orhanakh mistsevoho samovriaduvannia, na pidpriemstvakh, v ustanovakh i orhanizatsiiah : Nakaz MluU № 1000/5 vid 18.06.2015 r.* [16. On the approval of the Rules for the organization of record keeping and archival storage of documents in state bodies, local self-government bodies, enterprises, institutions and organizations from 18th June 2015, № 1000/5]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15/conv#Text> (accessed 23 January 2023) [in Ukrainian].
16. Puhachenko, O. B., & Fomina, T. V. (2020). *Dokumentalne zabezpechennia vnutrishnoho kontroliu operatsii z oborotnymy aktyvamy* [Documentation of internal control of operations with current assets]. *Tsentralnoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky*, 4 (37), 236–250. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4\(37\).236-250](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4(37).236-250) [in Ukrainian].
17. Puhachenko, O. B. (2010). *Orhanizatsiini problemy ta mozhlyvosti pohlyblennia vzaiemozviazku funktsii obliku z inshymy funktsiiami upravlinnia protsesamy sfery materialnoho zabezpechennia* [Organizational problems and opportunities for deepening the relationship of the accounting function with other functions of managing processes in the field of material support]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 3 (53), 2, 218–222. Retrieved from <https://ideas.repec.org/s/scn/000ven13.html> [in Ukrainian].
18. Yanchev, A. V. (2015) *Orhanizatsiino-metodolohichni polozhennia elektronnoho dokumentuvannia v systemi bukhhalterskoho obliku* [Organizational and methodological provisions of electronic documentation in the accounting system]. *Avtoref. dys... d-ra ekon. nauk / 08.00.09. Zhyt. derzh. tekhnol. un-t.*